

2. Keşifler, primitif sanayi, ticaret ve insan ögesinin gücünü keşvetmesi; Batı dünyasında doğuş mitosu ve insan özellikli (Andromorphik) tanrılar. Batı’da Grek mitolojisi ve Kaos’dan Uranos, Gaia’dan Olympos’un kuruluşuna. Tarihsel arka plan. Hesiodos ve Theogoniası, Homeros

Grek Uygarlığı’nın öncüsü kabul edilen Minos Uygarlığı kapsamında Girit’te İÖ. 6 binlerde Neolitik dönemden itibaren Mesara ovasındaki merkezlerde kadın kültürüyle ilgili arkeolojik bulgulara raslanmaktadır. İÖ. 4. Bin sonları yani Bronz Çağı’na gelindiğinde daha yoğun buluntu grubuyla Knossos’ta karşılaşılır. Burdaki örnekler başta olmak üzere adada bulunan diğer buluntulardan boğa kültü ve ana tanrıça kültürünün birbirinin devamı olarak toplumsal düzende hüküm sürdüğü anlaşılır. İÖ. 2. binlere gelindiğinde ise çizgisel hece yazısı olarak tanımlanan ama çözümlenemeyen ilkin Linear A ardından da binyılının üçüncü çeyreğine tarihlenen bu kez Miken uygarlığına atfedilen Linear B yazıları görülür.

Çözümlenen Linear B tabletleri dönemin ekonomik hayatına ışık tuttuğu gibi dini hayatıyla ilgili ipuçları da sunmaktadır. Öyle ki ele geçmiş mühürlerde, altın kemer tokalarında ve idollerde görülen ana tanrıçanın ya da kadın tanrıçalardan birinin ismi yer almaktadır. Tabletlerdeki “ATANO DIVAYA” Grek Pantheonu’ndaki Athena ile özdeşleştirilmektedir. Bu durumda Grek Pantheonu’ndan İÖ. 15. yy’dan itibaren bahsetmek olanaklı görünmektedir.

İÖ. 5. yy’da Grek tarihçi Herodotos eserinde, “Grekler’de öte dünyanın güçlerini sahneye çıkaran her türden talihsiz serüvenler, doğumlar, soyağaçları, aile ilişkileri, çekişmeleri dile getiren Homeros ve Hesiodos’tur” der. Herodotos’a göre bu iki ozan kendisinden dörtyüzyıl önce yaşamıştır. Ancak her iki ozanın da yazıya geçmiş eserleri dilbilimsel olarak ve tarihi içerikleriyle incelendiklerinde çağdaş olmadıkları anlaşılır. Dilbilimcilere göre Hesiodos’un başından beri yazılı olan eseri Homeros’unkinden en az ikiyüz sene sonrasına aittir. Eserlere bakıldığında Homeros’un yaşadığı şüpheliyken Hesiodos’un yaşadığı kesindir.

Homeros’a mal edilen İÖ. 13. yy ‘da Ege dünyasındaki Troia savaşın anlatan İlyada ve hemen ardından 13. yy ile 8. yy arasında Ege ve Akdeniz’deki halk göçleri ve Grek kolonizasyonunu anlatan Odysseia destanları ilkin sözlü eserlerdir. Her iki eser de onbeş bin kıtanın üzerinde nazım tarzında oluşturulmuşlardır. Bu eserlerin Grekçe’ye geçtiği en erken dönem Grekler’in yazıyı kullanmaya başladıkları tarih İÖ. 8 yy sonları olabilir ki yazılı hallerinin bu kadar erkene gitmiş olduğuna ilişkin hiçbir kanıt yoktur. Hellenistik dönemde Aleksandria’lı gramerciler tarafından Attika lehçesiyle tekrar yazılan İlyada’nın İÖ. 5. yy. da Atina ‘da gymnasionlarda ders kitabı olarak kullanıldığını biliyoruz. Bu nedenle konusu, söylenişi ve yazımıyla aralarında altıyüzyıllık periodlar olan destanlar eklemeler ve kısaltmalarla, sazla destan söyleyen halk ozanları “Rhapsadoslar” tarafından nesilden nesile sözlü olarak aktarılmışlardır. Homeros’un varlığı bile aslında birçok halk ozanının yaşamı gibi şüphelidir ancak sonraları Homeros’un İonia’lı hatta Khios kökenli Smyrna’dan gelen bir halk ozanı olduğu üzere propaganda ve görüşler yaygınlaşmış ve Hellenistik dönemde Homeros resmi bir öğreti haline getirilmiştir. Homeros kör bir ozan olarak tasvir edilir, çünkü o olayları ve içinde bulunulan anı değil yüz yıllr öncesini ruhuyla görür. Bazı araştırmacılara göre Homeros tek kişi değil bu destanları sözlü sazlı gelenekle nesilden nesile taşıyan ozanların ortak lakabıdır. Homeros’a mal edilen her iki destanda da hem tanrılar hem insanlar dünyası hem de aralarındaki ilişkiler anlatılır.

Hesiodos’un ise İÖ. 8. yy’da Boiothia’da yaşadığı düşünülmektedir. “İşler ve Günler” ve “Thegonia/Tanrıların Doğuşu” adlı iki eseri vardır. İşler ve günler Hesiodos’un tamamen sıradan insana ait günlük yaşamı ve dünyasını anlatırken; Theogonia’sında tamamen bir analitik

dizge içinde ayrıntılarıyla tanrıların ve doğaüstü varlıkların doğuşları, soyağaçları ve nitelikleri anlatılır. Dolayısıyla Grek mitolojisi; doğuş öncesi, doğuş mitosu ve Olympos soylarıyla devam ettiren Hesiodos'un yazdıklarına göre düzenlenen bir öğretisi haline almıştır.

Hesiodos'un Theogonia'sına göre evrenin doğuşu şu şekilde olmuştur. ; İlk başta var olan şey sonsuz bir boşluktur. Grekler buna KHAOS diyorlardı. Bu boşluk hiçbirşeyin ayırt edilemediği sonsuz bir karanlıktır. Bu karanlığın içinde dipsiz ve sınırsız uçurumlar vardır. Herşey bu koyu karanlık içinde devinmektedir. Derken bu karanlıkta bir düzlem belirir ve bu düzleme yer, yeryüzü, toprak denilir adı da GAIA takılır. Boşluktaki bu varlığın sınırları, görünebilirliği bir tanımı vardır. Gaia artık çoğalacak varlıkların üstlerinde doğabilecekleri bir düzlemdir. Ancak tabi ki bunun Khaos içinde bir izdüşümü vardır böylece Kosmos oluşur.

Gaia sadece bir zemin değildir, cinsi vardır dişildir ve ilk eros olarak adlandırılan kendini çoğaltabilme yeteneğine sahiptir ve çok geçmeden kendinden Ouronos'u doğurur. Bu Gaia'nın ta tersidir, yani biri yeryüzüyken diğeri göktür. Biri dişiyken diğeri erildir. Derken birbiriyle içiçe bu varlıkların arasında Gaia kendinden PONTOS'u doğurur. Pontos sadece deniz değildir, Gaia'nın içine sızan tüm sular Pontos'un parçasıdır. Bu aşamadan sonra Gaia ve Ouronos'tan hızla üremeler başlar. İlk doğanlar Lapithler yani altı dişi altı erkek devdir. Ardından Titan soyu olarak anılan devler bunlardan sonra da ardından Kykloplar ve Yüzkollular doğar. Ancak tüm bu çoğalan varlıklar Gaia'nın içinde kalıp onu sıkıştırırlar çünkü Ouronos tamamen ona yapışıktır.

Gaia'nın tarafında durum böyleyken Khaos'da da oluşumlar devam eder. Bu boşluktaki mutlak karanlığın adı EREBOS'tur, bundan gece doğar ve adı NYKS olur. Nyks kendinden önce AITHER'i doğurur, bu evreni saran ışıklı kuşaktır ve Erebos'un karşıtı mutlak aydınlıktır. Aither de kendisinden Hemera yani gün ışığını doğurur. Böylece herşey kendi karşıtıyla tanımlanıp var olmaya başlar. Yani gündüz geceden, gece de gündüzden doğmaktadır. Tanrılar mutlak aydınlık ve mutlak karanlıkta yaşarken işten insan nesli de ancak gündüz ve gece arasında yaşar. Yani bir yandan çoğalmalar devam ederken, üzerinde duracak düzlem yani mekan ve gündüzle gece yani zaman olmaktadır. Artık canlıların yaşayacağı bir evren kurulurken canlıların yok olduklarında gidecekleri bir paralel evren de kurulmaktadır ve tüm bunlarla beraber Gaia'nın altında Erebos'a açılan bir kapı TARTAROS oluşur ve Pontos'la onun parçası OKENAOS'tan buraya STYKS nehri sızar..

Yine Ouronos'la Gaia'ya dönersek: Gittikçe doğuran ama doğurdukları içinde sıkışan Gaia Titan soylu oğlu Kronos'la Ouronos'a karşı bir komplo hazırlar ve oğul babasını bir tırpanla hadım edip parçalarını Pontos'a atar. Acıyla Gaia'da uzaklaşan Ouranos hem bu ihanete hem de acıya feryat ederken bu köpüklerden öç, kin ve aile içi ihanet cinleri Erynsler doğar. İş sadece bununla kalmaz bu köpükler arasından bir de güzellik tanrıçası Aphrodite doğar. Gaia ve Ouronos'un birbiriyle uzaklaşmasıyla açılan arada ise artık ölümlülerin yaşayacakları ölümsüzler tarafından yönetilen "orta dünya" oluşmuştur. Çok geçmeden dişili erkekli dev grupları birbirleriyle birleşmeye başlarlar ki Kronos'da kız kardeşi dişi dev olan Rhea ile birleşir. Bu çiftin birçok çocukları olur. İşte Olymposlular nesli bu çiftle doğmaya başlamıştır. Ancak babasına yaptığı ihanetin kendi başına geleceğinden korkan Kronos Rhea'dan doğan çocuklarını yutmaya başlar. Aynı annesi gibi Rhea'da çocuklarını kaybetmek istemez ve kocasına son doğumunda çocuk yerine taş yutturur. Doğan çocuk artık insan görümlü tanrıların babası olacak Zeus'tur ve çocuk Kronos'tan kaçırılarak Girit'te büyütülür. Çok geçmeden hızla büyüyen Zeus bu kez annesinin isteğiyle diğer yutulan kardeşlerini kurtarmaya

girişir. Rhea Kronos'a bitkilerden yaptığı bir ilaç içirir ve sonuçta Kronos tüm çocuklarını kusar. İşte içinde başlıca tanrıların olduğu Grek Pantheon'u böylece kurulur.

Görülüyor ki doğuş hikayesi evrenin oluşumunda birçok tabiat olayına derinlemesine işaret edip zaman mekan kavramlarını ustaca yerleştirmekle beraber, canlıların oluşumu, ruh, dünyanın devinimi, toplumsallık ve ahlak kavramlarını işlemektedir